

Obrazovanje u slobodi

„Zadatak odgoja djece svodi se na poticati ih 'željeti' činiti što je dobro, pružajući im intelektualna i moralna sredstva kako bi svatko mogao činiti ono što je dobro iz vlastitog uvjerenja.“

22.06.2015.

Bog je htio stvoriti slobodna bića, sa svime što to uključuje. Kao što bi svaki dobar otac učinio, on nam je dao neke smjernice – moralni zakon – kako bi mogli ispravno koristiti

svoju slobodu, tj. na način koji gaji naše vlastito dobro. Čineći tako, „on preuzima rizik s našom slobodom.”[1]

Na neki način, možemo reći da je Svemogući prihvatio podložiti vlastite planove našem odobrenju. „Bog poštuje i klanja se našoj slobodi, našoj nesavršenosti i bijedi,”[2] zato jer mu je draža naša ljubav slobodno darovana od ropstva lutaka; draži mu je „očigledan” neuspjeh vlastitih planova od stavljanja uvjeta na naš odgovor.

U *Putu*, sv. Josemaria citira izreku pripisanu sv. Tereziji Avilskoj: „Tereza, ja sam htio... ali ljudi nisu.”[3] Kristova žrtva na Križu najrječitiji je znak koliko daleko je Bog spreman ići u poštivanju ljudske slobode; i ako je on sam išao do te mjere, roditelj kršćanin bi trebao razmišljati: „Tko sam ja da ne činim isto tako?”

Ljubiti svoju djecu znači ljubiti njihovu slobodu. Ali to također znači i preuzeti rizik, „izložiti se“ djetetovoj slobodi. Samo na ovaj način je njihov razvoj uistinu *njihov*: proces koji je preuzet iznutra i osobno, a ne automatski odgovor uvjetovan prisilom ili manipulacijom.

Kao što biljka ne raste zato što je vrtlar izvanjski „rasteže,” već zato što biljka svoju hranu čini vlastitom, tako i ljudsko biće raste u ljudskosti u onoj mjeri u kojoj je početno primljeni model slobodno preuzet. Stoga, „nakon davanja svojih savjeta i preporuka, roditelji koji iskreno ljube i traže dobro svoje djece bi trebali obzirno se povući u pozadinu kako ništa ne bi stalo na put velikom daru slobode koji čovjeka čini sposobnim ljubiti i služiti Bogu. Trebaju se sjetiti da je sam Bog htio biti ljubljen i služen u slobodi te da uvijek poštuje naše osobne odluke.”[4]

Sloboda ljubljena i vođena

Zasigurno, ljubiti slobodu koju djeca posjeduju daleko je otklonjeno od bivanja ravnodušnim na način na koji je koriste. Roditeljstvo sa sobom nosi odgovornost obrazovanja vlastite djece, vođenja njihove slobode i stavljanja „zahtjeva“ na nju. Kao što se Bog prema muškarcima i ženama odnosi *suaviter et fortiter*, tako i roditelji trebaju znati kako pozvati svoju djecu na korištenje vlastitih kapaciteta na takav način da se mogu razviti u osobe od vrijednosti. Dobra prilika za ovo može biti kada zatraže dopuštenje za planove koje su napravili. Tada bi moglo biti prikladno odgovoriti da trebaju samostalno donijeti odluku, nakon dužnog razmatranja okolnosti. Ali trebaju biti ohrabreni zapitati se je li zahtjev kojeg postavljaju uistinu prikladan, pomažući im razlikovati između istinske potrebe i pukog hira, te da shvate kako ne bi bilo pravedno

trošiti novac na ono što si mnogi ljudi ne bi mogli priuštiti.

Istinsko poštovanje prema slobodi zahtijeva njegovanje moralnih zahtjeva koji pomažu osobi nadvladati sebe. Na ovaj se način odvija sav ljudski razvoj. Primjerice, roditelji bi trebali tražiti od svoje djece, prikladno njihovoj dobi, poštivanje određenih granica. Ponekad kazna može postati nužna, primjenjujući je razborito i umjereno, dajući prikladne razloge i, naravno, ne pribjegavajući nasilju. Najbolji rezultati dobivaju se pružanjem potpore i ohrabrenja uz pokazivanje strpljenja. „Čak i u ekstremnim slučajevima, kada mlada osoba donese odluku za koju roditelji imaju dobre razloge smatrati je pogreškom, i kada misle da bi mogla dovesti do buduće nesreće, odgovor ne leži u sili, već u razumijevanju. Vrlo često sastoji se u poznavanju kako stati uz vlastito dijete, kako bi

mu se pomoglo prevladati poteškoće i, ako je potrebno, izvući svu moguću dobrobit iz nepovoljne situacije."[5]

Zadatak odgoja djece svodi se na poticati ih „željeti" činiti što je dobro, pružajući im intelektualna i moralna sredstva kako bi svatko mogao činiti ono što je dobro iz vlastitog uvjerenja.

Znati kako ispraviti

Poštovanje prema osobama i njihovoj slobodi ne znači prihvaćanje kao valjanog svega što misle ili čine. Roditelji trebaju razgovarati sa svojom djecom o tome što je dobro i što je najbolje. A ponekad će trebati i snagu za ispraviti potrebnom energijom. Budući da ne samo poštuju već i vole svoju djecu, oni odbijaju „tolerirati" svakakve načine ponašanja za koja se njihova djeca mogu odlučiti.

Ljubav je najmanje tolerantna ili popustljiva sila u ljudskim odnosima. Jer iako možemo voljeti nekoga *zajedno* s njegovim nedostacima, nije moguće činiti to *zbog* njegovih nedostataka. Ljubav želi istinsko dobro za svaku osobu, da daju najbolje od sebe, da postignu sreću. Stoga onaj tko uistinu ljubi teži potaknuti druge na borbu protiv vlastitih nedostataka i čezne pomoći im kako bi ih ispravio.

Pozitivne karakteristike koje svaka osoba posjeduje su uvijek – barem potencijalno – veće od njihovih nedostataka i te dobre kvalitete su one koje ih čine dopadljivima. Ipak, mi ne ljubimo pozitivne kvalitete već osobu koja ih posjeduje, a koja također ima druge kvalitete koje možda i nisu toliko pozitivne.

„Ispravno” ponašanje najčešće je rezultat mnogih „ispravaka” koji su učinkovitiji ako ih se učini na pozitivan način, naglašavajući prije

svega ono što osoba može poboljšati u budućnosti.

Jednostavno je uvidjeti zašto je obrazovanje djece priziv na njihovu slobodu. To je ono što razlikuje obrazovanje od vježbanja ili poduke. Stoga „obrazovanje u slobodi“ je suvišno i ne govori ništa više od „obrazovanja“.

Pedagoška vrijednost povjerenja

Unatoč tome, izraz „obrazovanje u slobodi“ podcrtava potrebu oblikovanja ljudi u okruženju povjerenja. Kao što je već bilo naglašeno, očekivanja koja drugi imaju s obzirom na naše ponašanje djeluju kao moralni motiv za naše djelovanje. Povjerenje koje nam drugi ukazuju potiče nas na djelovanje, dok osjećaj da su drugi prema nama nepovjerljivi paralizira. Ovo je osobito jasno u slučaju mladih

ljudi i adolescenata koji još uvijek oblikuju vlastiti karakter i pridaju veliku važnost prosudbama drugih.

Vjerovati znači imati vjere, ukazati nekome povjerenje, smatrati tu osobu „sposobnom za istinu“ – izražavati ili štititi je, ovisno o slučaju, ali također i živjeti po njoj. Povjerenje ukazano nekome najčešće ima dvostruki učinak. Potiče zahvalnost zato jer osoba zna da je primila dar, a također i osjećaj odgovornosti. Kada me netko zamoli za nešto važno, tada ta osoba iskazuje pouzdanje u moju sposobnost da to pružim i izražava visoko mišljenje o meni. Ako mi netko vjeruje, osjećam se potaknutim ispuniti njihova očekivanja, biti odgovoran za vlastita djela. Vjerovanje u ljude je veoma učinkovit način povjeravanja nečega njima.

Velik dio onoga što odgajatelji mogu postići ovisi o tome koliko mogu gajiti takav stav. Roditelji pogotovo trebaju pridobiti povjerenje svoje djece, nakon što ga prije toga udijele njima. Od rane dobi dobro je gajiti djetetovu upotrebu slobode.

Primjerice, trebaju pitati djecu za stvari i onda im ponuditi objašnjenje o tome što je dobro, a što loše. Ali ovo ne bi imalo smisla ako ne bi bilo povjerenja – zajedničkog osjećaja koji pomaže nekome otvoriti svoju intimu, a bez kojeg postaje teško postaviti ciljeve i odrediti zadatke koji pridonose osobnom razvoju.

Povjerenje se daje, se pridobiva, se postiže; ne može ga se nametnuti ili zahtijevati. Osoba postaje vrijedna povjerenja pružajući primjer integriteta, *vođenja primjerom*, već dajući ono što sada traži od drugih. Time osoba stječe moralni autoritet potreban zahtijevanje nečega od drugih; i tako obrazovanje *u* slobodi

čini moguće obrazovanje *same* slobode.

Obrazovanje dječje slobode

Obrazovanje se vrlo dobro može shvatiti kao „omogućavanje slobode” kako bi se spoznao poziv onoga što je uistinu vrijedno, onoga što obogaćuje i vodi ka razvoju, te kako bi se suočilo s njegovim praktičnim zahtjevima. Ovo se postiže pokazivanjem načina na koje osoba može koristiti svoju slobodu, predlaganjem zadataka prožetih značenjem.

Svaki stadij života ima svoje pozitivne vidove. Za mlade ljude jedan od najplemenitijih je sposobnost vjerovanja i pozitivnog odgovaranja na zadatke iz ljubavi. Unutar relativno kratkog perioda mogu se primjetiti zadivljujuće promjene kod mladih ljudi kojima su povjereni zadaci koje mogu preuzeti

i koje smatraju važnima: pomaganje nekome u potrebi, pomaganje roditeljima u brizi za mlađu djecu, itd.

Nasuprot tome, kada se roditelji ograniče na popuštanje dječjim hirevima, iako je na površini udobniji, dugoročno ovakav pristup uzrokuje mnogo veće troškove, a iznad svega ne pomaže djeci sazrijeti budući da ih ne uspijeva pripremiti za život. Osobe koje se od rane dobi naviknu razmišljati da se sve automatski rješava, bez imalo truda ili samoodricanja, vjerojatno neće nikada sazrijeti. I kada dođu neizbježni životni udarci, možda će biti prekasno za ispraviti situaciju.

Zasigurno, okruženje hedonizma i konzumerizma u koje su mnoge obitelji uronjene (ne samo u tzv. „razvijenim zemljama“, već i u mnogim drugim okruženjima manje razvijenih zemalja) ne podržava

vrjednovanje vrijednosti krjeposti ili važnosti odlaganja trenutnog zadovoljstva kako bi se postiglo veće dobro.

Ali suočeni s takvim nepovoljnim okruženjem, zdrav razum čini jasnom važnost borbe s posebnim naporom kako bi mu se suprostavilo. Posebno je važno danas uvjerljivo pokazati da je netko tko posjeduje moralnu energiju za borbu protiv prevladavajućeg okruženja *slobodniji* od nekoga tko je ne posjeduje.

Svi smo mi pozvani steći takvu *moralnu slobodu*, koja se može pridobiti samo moralno dobrom upotrebom slobodne volje. Izazov je pred svim odgajateljima, a posebno pred roditeljima, pokazati na uvjerljiv način da se izvorno ljudska upotreba slobode ne sastoji u činjenju onoga što nam se čini, već u činjenju onoga što je istinski dobro „jer to tako hoćemo“. I ovo je

„najnadnaravniji razlog", kako je sv. Josemaria običavao govoriti.[6]

Nema gore sljepoće od one u osoba koje dozvole slobodnu vladavinu svojim strastima, svojim „osjećajima". Oni koji mogu težiti samo onome što smatraju površinski privlačnim su manje slobodni od onih koji su sposobni slijediti zahtjevno moralno dobro, ne samo u teoriji već i u praksi.

Na kraju, sloboda nalazi svoje istinsko značenje samo „kada je stavljena u službu istine koja otkupljuje, kada je potrošena u traženju Božje beskonačne Ljubavi koja nas oslobađa od svih oblika ropstva." [7]

J. M. Barrio

Fusnote:

[1] Sv. Josemaria Escriva, *Susret s Kristom*, br. 113.

[2] *Isto.*

[3] Sv. Josemaria Escriva, *Put*, 761.

[4] *Razgovori s msgr. Escriva de Balaguer*, 104.

[5] *Isto.*

[6] Sv. Josemaria Escriva, *Susret s Kristom*, br. 17.

[7] Sv. Josemaria Escriva, *Prijatelji Božji*, br. 27.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/
obrazovanje-u-slobodi/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/obrazovanje-u-slobodi/) (10.08.2025.)